

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XII. a Clemens III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

CAPUT XII.

a Clemens III.

Audientiam Apostolatus nostri pervenit, quod cum quidam Presbyter volens corrigere quendam de b familia sua, eo cingulo, quo cingi solebat, illum verberare tentaret, contigit, quod e cultellus de vagina, qua cingulo adhaerebat, e lapsus, eum in dorso suo aliquantulum vulneravit; postmodum vero cum ille vulneratus aliquandiu vixisset, & convaluisset a vulnere, graviore, ut dicitur infirmitate percussus, sana mente, ac devotione debitam viam est univ[er]sa carnis ingressus. Quia vero utrum occasione vulneris decessisset, dubium habebatur, eodem Presbytero ab omni officio, beneficioque suspenso, quid super hoc vobis esset agendum, Ap. Sedem consulistis. Nunc itaque vestrae discretionis industria duximus respondendum, quod cum in dubiis semitam debeamus eligere d tutiorem, vos convenit iungere Presbytero memorato, ut de cetero in sacris ordinibus ministrare non praesumat: injunctam tamen ei poenitentiam congruenti, poteris ei concedere, ut sit contentus in minoribus ordinibus ministrare. Si vero vobis legitime constiterit, quod ex alia infirmitate obierit, de nostra licentia poterit (sicut erat solitus) divina officia celebrare.

NOTÆ.

I. a Clemens III.) Ita etiam legitur in secunda collectione, sub hoc tit. cap. 1.

b De familia.) Illud autem certum est jure civili atrento, quod si domestici scelus aliquod graviore coërcitione dignum admisissent, iudicibus tradebantur duriori poena plectendi: si vero in mediocriter delictum incidissent, moderatiori in eos castigatione paterfamilias utebatur, l. unic. C. de emendat. propinquorum. Immo & novioribus constitutionibus modica tantum castigatio dominis permittitur, lib. 2. ff. de his qui sunt sui, l. unic. C. de emendat. servor. probat Forner. lib. 1. rer. quotid. cap. 3. & late probavi in can. 5. Concil. Illiber.

c Cultello.) quem deferre presbyter licite poterat, quia armorum appellatione non continetur, ut probat Bobadilla lib. 1. polit. cap. 13. n. 73. & notavi in cap. clerici, de vita & honestate clericorum.

d Tutiorem.) Quod principium variis exemplis illustrant Grotius de jure belli lib. 2. cap. 23. Nathen. de justitia vulnerat. cap. 10. & explicat P. Mendo in statera, dissert. 10. q. 1. §. 4.

COMMENTARIUM

2. **D**ifficilis admodum visa est Interpretibus praesens Clementis decisio, dum in ea docet, in dubio irregularitatem contractam judicari. Primum quia irregularitas nisi in casibus a jure expressis non incurritur, cap. is qui, de sent. excom. lib. 6. Igitur in dubio inducenda non est. Deinde quia in dubiis melior est conditio possidentis, ut probant, explicantque Joannes Sanchez in select. disput. 42. Tapia tom. 1. catena moral. lib. 1. q. 8. art. 9. Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 1. de conscientia dubia, q. 8. Igitur in dubio quilibet praesumendus est habilis ad ordines, non vero irregularis judicandus. Quare pro hujus textus expositione Joannes Andreas, Cardinalis, & Ananias, & alii repetentes in praesenti, & plures congesti a Joanne Sanchez in select. disput. 42. num. 5. Franc. Valens tom. 2. concord. fol. 321. Gibalinus

de irregul. cap. 4. 1. p. asserunt distinguendum esse inter forum interius conscientiae, & externum judiciale; ut in priori casu teneatur quis ab omnibus se abstinere, irregularemque se credere, argumento textus in cap. illud, de cleric. excom. quomodo accipiunt praesentem textum, & textum in cap. significasti hoc tit. In posteriori vero non posse iudicem ipsum irregularem per sententiam declarari: & ita accipiunt textum in d. cap. is qui. Sed haec distinctio summi minime potest: tum quia decisio textus in d. cap. is qui, procedit etiam in foro interiori; tum etiam quia dispositio praesentis textus in d. cap. significasti, ad forum externum, & judiciale pertinet, ut ex ipsius decisionibus facile constat. Quibus fundamentis eam communem distinctionem improbant Navarrus in cap. si quis autem, de penit. dist. 7. num. 35. Covarr. in d. Clement. si furiosus, 1. p. in initio, num. 3. Ideo verius dicendum est, quod si sumus in dubio, an in aliquo casu inducta, seu statuta sit irregularitas jure Pontificio, tunc respondendum esse, non esse irregularitatem constituendam in eo casu, nisi expressum id fuerit in jure canonico, ex dist. cap. is qui. At ubi certi sumus jure Pontificio irregularitatem induci certo in casu, & tamen ambiguum est, an aliquis id vitium propter eam causam contraxerit, ut plane non de jure, sed de facto dubitemus: dicendum est primum, in casu dubio homicidii nullam incurri irregularitatem ante iudicis sententiam; sed post sententiam condemnationis, ut in praesenti textu. Loquor autem de dubio utrimque aequali, non de illo, cujus uni parti faveat praesumptio probabilis, alteri vero nihil: de quo casu agitur in cap. significasti 18. hoc titulo, ubi non loquitur Pontifex de dubio utrimque aequali, sed de illo dubio, cujus uni parti favebat praesumptio. Secundum in casu homicidii dubii, ita scilicet, ut nec praesumptio, nec ulla ratio verè probabilis faveat alteri parti, etiam post sententiam iudicis non incurritur irregularitas, sed suspensio ab usu ordinum majorum; unde nec laici debent ex dispositione juris privari ordinibus suscipiendis, nec clerici usu ordinum minorum: quod probatur ex praesenti textu, ubi Clemens III.

nor

non impedit susceptionem ordinum, nec laicis imponit determinatè ullam pœnam, sed præcisè sacerdotibus pœnam suspensionis ab ordinibus majoribus. Igitur quia non incurritur in hoc casu plena irregularitas. Confirmatur etiam, quia textus in *dict. cap. significasti* 18. non loquitur in hoc casu, ut proximè dixi: & quamvis in hoc loqueretur, adhuc nihil obstarèt, quia etiam de presbyteris, & de abstinentia à ministerio sacerdotali præcisè loquitur. Unde nisi aliunde constet, eum presbyterum esse irregularem, ut verè constat ex præsumptione homicidii, eo casu præcisè ex decisione illius capituli nullatenus constare posset. Ut autem privatio hæc ministrandi in sacris ordinibus locum habeat, & iudex debeat per sententiam imponere hoc genus pœnæ, constare sine dubio debet de homicidio, saltem per legitimam, & verè probabilem præsumptionem; nam si homicidium ipsum sit dubium, quia scilicet non constat, utrum factus fuerit animatus, an inanimatus; vel utrum homo confossus lethaliter ab alio, quem jacentem tu postea confodisti, fuerit jam mortuus, cum tum vulnus supervenit; tunc prædicta pœna locum non habet. Rursus etiam debet constare sine dubio talem occisionem fuisse tibi lethaliter culpabilem, contra quintum Decalogi præceptum, non præcisè ratione alicujus omissionis, sed ratione positivè vulneris à te illati; quia præcavere debuisti, ne homicidium alterius sequeretur. Et ratio est manifesta, quia si de culpa tua dubitaretur, locum haberent inconcussa illa juris principia, in dubio absolvendum esse reum, dubia in meliorem partem esse interpretanda. Ubi autem delictum vulnerationis lethaliter culpabilis certum est, jam datur materia sufficiens punitionis: jubet autem Pontifex, ut pœna prædicta suspensionis imponatur, cum delictum simul cum cæde supponitur, & dubium est, an occasione illius cædes ipsa fuerit subsequuta: unde qui dubius est de occisione licita à se facta, hæc pœnam non incurrit.

Deinde asserto, quod cum aliquis dubitat, utrum alium occiderit, nec ne, si parti asserenti si faveat præsumptio aliqua probabilis, debet se gerere ut irregularis in foro interno, si præsumptio in eodem foro locum habeat; aut solum in foro externo, si præsumptio falsa sit, & solum in eo foro subsistat, ut deciditur in *dict. capit. significasti* 18. Et quamvis non esset decisum, ita deberet affirmari ex ea ratione, quia in rebus moralibus illud pro certo habetur, cujus uni parti faveat ratio aliqua probabilis, alteri verò nihil: atque idem est favere præsumptionem, ac favere rationem aliquam probabilem; quia non loquimur de præsumptione temeraria, & levi, sed de præsumptione fundata, & sufficienti ad ferendum prædens iudicium pro ea parte. Deinde quia cæteris partibus minor obligatio est gerendi se ut irregularem vel excommunicatum in dubio juris, quam in dubio facti; ideoque quamplures Doctores congesti à Joanne Sanchez. *dicta disput. 42.* communiter docent, neminem in dubio juris se debere credere irregularem, aut aliis ligatum censuris. Atqui etiam in dubio juris debet quis se gerere ut irregularem, cum præsumptio faveat illi parti, quæ affirmat legem esse latam; quia tunc,

ut ajunt relati à Joanne Sanchez, stat pro lege possessio, & hoc est privilegium præsumptionis, quod onus probandi oppositum in adversarium rejiciat, & si adversarius eam non probet, causâ cadat. Deinde ut homicidio faveat præsumptio, quantum satis est ad irregularitatem incurrendam, non solum debet præsumi cædes, nec solum vulnus, nec solum peccatum grave contra quintum Decalogi præceptum in vulneratione commissum, nec sola etiam influenza vulneris in mortem; sed hæc omnia simul, ita scilicet ut præsumatur hunc hominem vulnerasse alium, & vulnerando deliquisse contra præceptum non occidendi, & mortem ex eo vulnere evenisse: quare si de aliquo istorum non sit certitudo, nec præsumptio, sed omnibus inspectis adhuc dubitetur de omnibus, aut de aliquo ex istis, ita scilicet ut pro illis omnibus collectivè non sit iudicium probabile, cui pro parte oppositi nihil resistat, tunc irregularitas non incurritur.

Hinc patet, etiam in dubio juris, aut facti, si præsumptio faveat parti asserenti tale jus dari, aut tale factum existere, revera incurri alias censuras, & pro aliis factis diversis ab homicidio. Ratio est, quia licet lex dubia non obliget ad sui observantiam, nec delictum verè dubium ad subeundam pœnam; tamen lex dubia, cujus existentia, faveat præsumptio probabilis, quando nulla exceptio occurrit pro parte opposita, non minus obligat, quam certa. Hinc lex quam constat esse latam, si dubitetur an sit abrogata, obligat, ac si certò constaret, non fuisse abrogatam, scilicet quia perseverare præsumitur, & pars illa dubii in jure pro certa habetur, cui faveat præsumptio. Hinc etiam jure optimo decidit Pontifex in *cap. illud, de cleric. excom.* illum, ad quem perlata est fama suæ excommunicationis, debere se abstinere à sacramentis, nimirum quia fama illa creditur esse probabilis, & quæ onus probandi oppositum in eum, qui subdi nolebat excommunicationi, rejiceret. Hinc etiam patet contra Gibalinum, & alios communiter affirmantes, in foro interno, aut etiam externo nimirè contentioso, nullum penitus esse discrimen inter dubium homicidii, & cætera dubia facti, quoad effectum incurrendi irregularitatem, aut alias censuras. Nam si parti asserenti faveat præsumptio, illa pars pro certa habetur dum contrarium non probatur, & tam excommunicatio, quam reliquæ censuræ incuruntur. Si verò parti asserenti non faveat præsumptio in prædicto foro, nunquam aliquis, etiam si dubitet an sit homicida, debet se gerere ut irregularis, aut suspensus. Ergo in prædicto foro nullum est discrimen inter dubium homicidii, & cætera dubia facti. Exinde etiam patet, in foro contentioso latum versari discrimen inter dubium homicidii, & reliqua dubia facti; quia quando certò constat de occisione, ac vulnere lethaliter peccaminoso contra præceptum non occidendi, etiam si non præsumatur homicidium, sed præcisè de illo dubitetur, debet iudex imponere irregularitatem partialem loco pœnæ, aut suspensionem ab usu ordinum majorum: at verò in dubio simili aliorum factorum non debet hoc facere iudex, nec est ei taxata præscripta pœna à jure, sicut in dicto casu in dubio facti homicidii est præscripta in præsentis textu.